

DE MAATSCHAPPELIJKE IMPACT VAN CORONA

ERVARINGEN TIJDENS DE TWEEDE GOLF

COVID-19 heeft een grote impact op de Nederlandse samenleving. In april 2020 brachten we de maatschappelijke impact van corona voor het eerst in kaart, tijdens het hoogtepunt van de eerste golf. In juli, toen de dreiging was afgenomen en veel maatregelen waren versoepeld, verrichtten we een tweede meting. In november, tijdens de tweede golf, hebben we opnieuw een meting gedaan. In deze korte rapportage doen we verslag van deze nieuwe meting, in vergelijking met de voorgaande. Het onderzoek is gebaseerd op een landelijke steekproef van 25.185 respondenten, waarbij we ook specifiek hebben gekeken naar de situatie in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam.

DE MAATSCHAPPELIJKE IMPACT VAN CORONA

ERVARINGEN TIJDENS DE TWEEDE GOLF

ONZEKERHEID TOEGENOMEN

De angst voor baan- en inkomensverlies ligt in november hoger dan in juli. Met de tweede golf en de getroffen maatregelen zijn vooral ondernemers weer angstiger geworden voor schade aan hun bedrijf.

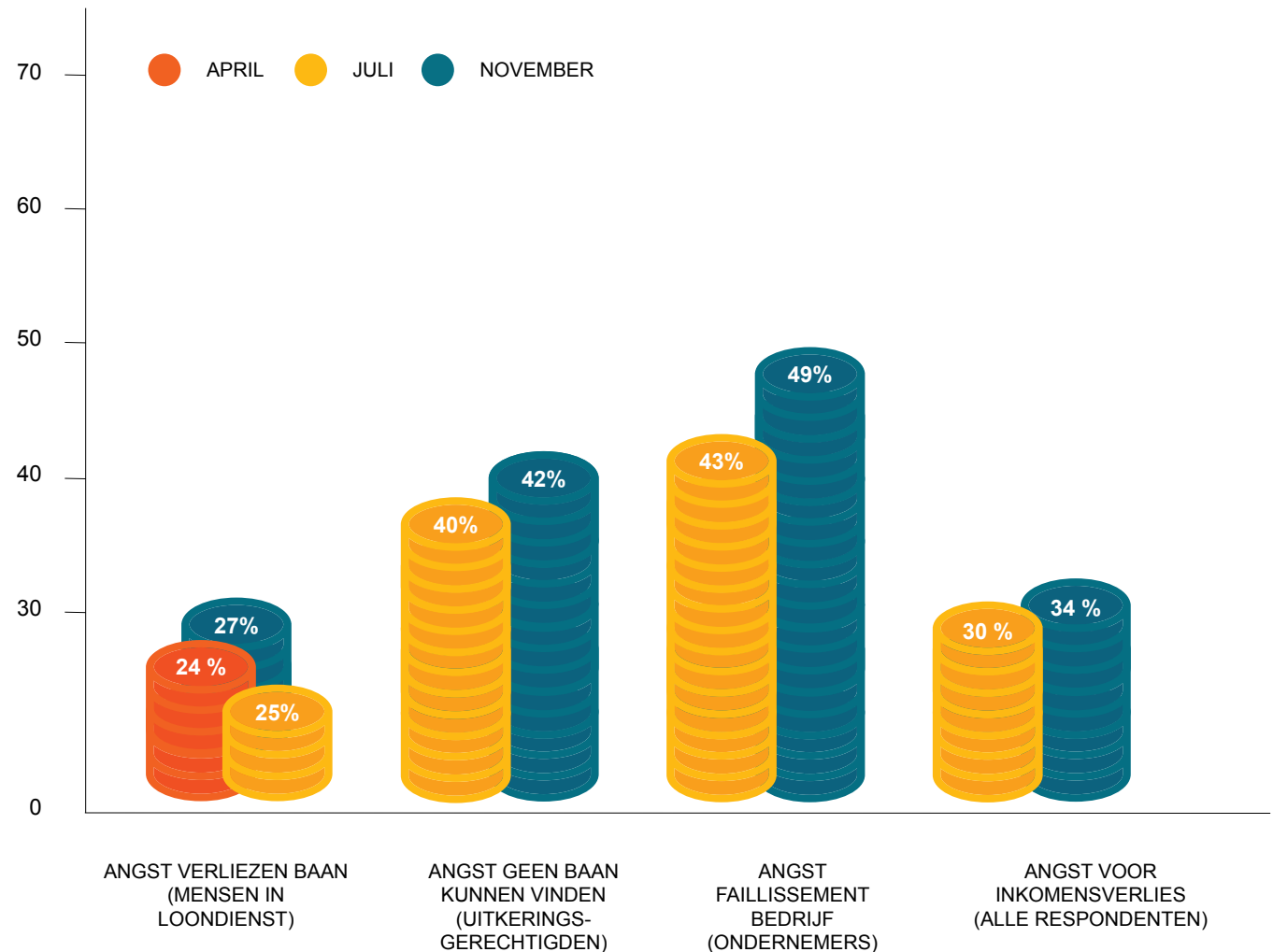
De onzekerheid over werk en inkomen ligt over het algemeen lager dan tijdens het hoogtepunt van de eerste golf, in april (niet in grafiek opgenomen). Bij de angst voor baanverlies ligt het percentage juist wat hoger dan in april.

In de grote steden is er in november op veel vlakken meer angst dan landelijk. In Amsterdam en Rotterdam is een groter deel van de respondenten bang voor baanverlies. En onder Haagse ondernemers ligt de angst dat het bedrijf failliet gaat weer bijna op het niveau van april.

Net als in de eerdere metingen zien we in november dat vooral de volgende groepen onzekerheid ervaren: mensen met een lager inkomen, mensen met een lager opleidingsniveau, een flexibel contract en een slechtere gezondheid.

“Mijn bedrijf is naar de klote en mijn carrière voorbij, maar gezondheid gaat voor alles, voor iedereen. Positief is de financiële hulp, maar de duidelijkheid daarover is beperkt.”
Respondent

PERCENTAGE DAT AANGEEFT (HEEL) BANG TE ZIJN

VOORAL ONDER JONGEREN MEER ANGST EN STRESS

Een derde van de respondenten vindt COVID-19 (heel) bedreigend voor zichzelf of hun vrienden. Meer dan de helft ziet het virus als een bedreiging voor hun familie.

Driekwart van de respondenten in de grote steden vindt het virus bedreigend voor hun gemeente. Landelijk is dat ongeveer de helft.

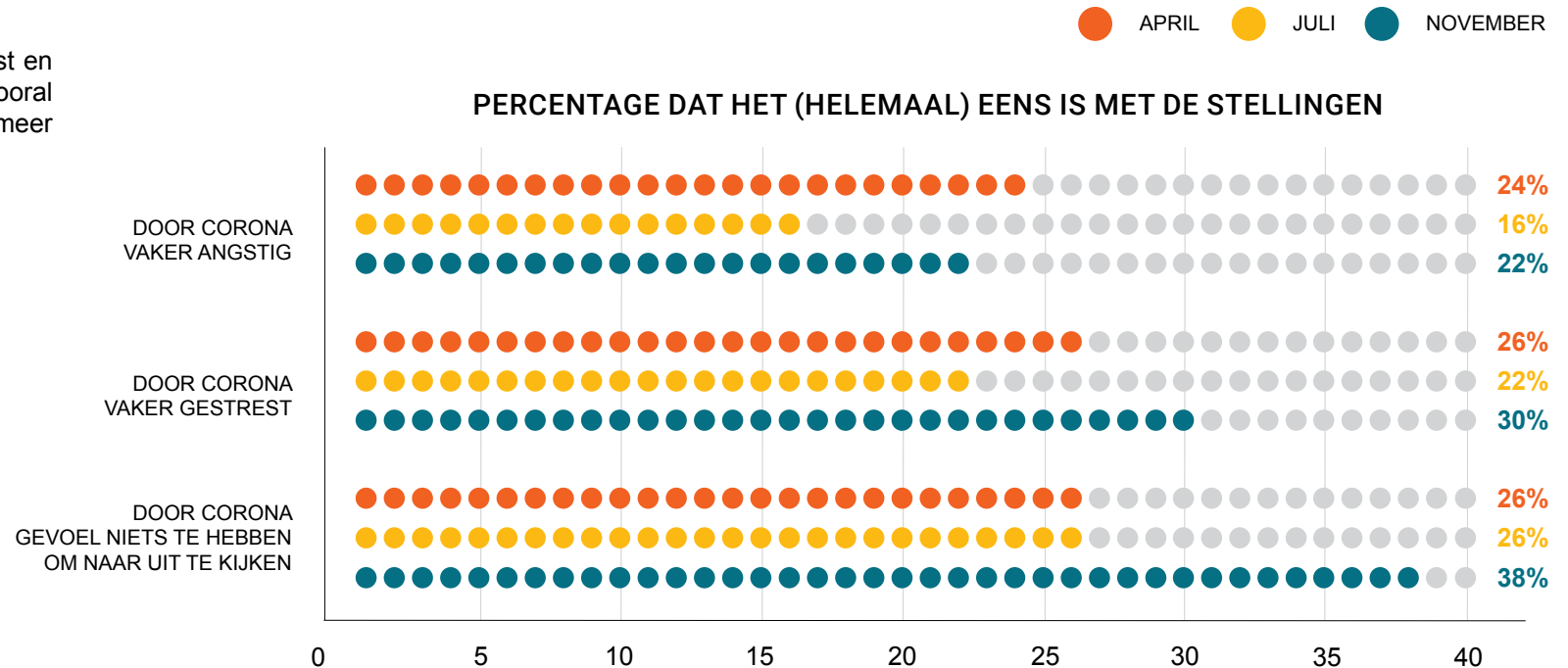
Sinds juli zijn de gevoelens van angst en stress door corona toegenomen. Vooral jongeren ervaren angst en stress, meer nog dan ouderen.

Opvallend is de sterke toename van de uitzichtloosheid. Bijna 40 procent zegt het gevoel te hebben niets te hebben om naar uit te kijken.

Mensen die steun ontvangen van anderen hebben minder last van gevoelens van angst en stress.

Positief is dat we hierna hopelijk allemaal een aantal dagen per week thuis werken. Negatief is de stress, eenzaamheid, druk op relaties, uitzichtloosheid, geen plannen kunnen maken, vrienden verliezen, familie missen.

Respondent

MINDER VERTROUWEN IN OVERHEID, VOORAL ONVREDE BIJ JONGEREN

In april was er zeer veel vertrouwen in de overheid, het RIVM en de GGD.

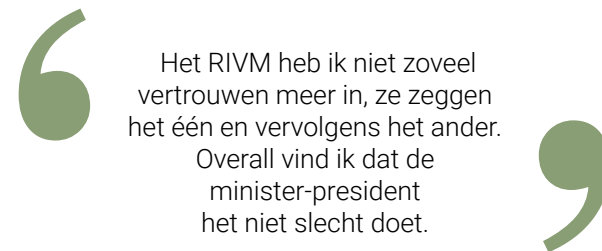
Dit vertrouwen is in de afgelopen maanden sterk afgenomen.

Het vertrouwen in de huisarts blijft onverminderd groot. Voor velen is de huisarts de vertrouwde rots in de branding van de pandemie.

Bijna één op de drie respondenten meent dat de coronamaatregelen meer schade veroorzaken dan zij proberen te voorkomen en dat de overheid onvoldoende rekening houdt met de economische en sociale gevolgen van de coronamaatregelen.

Vrouwen, ouderen en mensen met een slechte gezondheid zijn minder ontevreden over het overheidsbeleid dan mannen, jongeren en mensen met een zeer goede gezondheid.

Mensen met een kwetsbaardere maatschappelijke positie (lager inkomen, moeilijk rondkomen, lagere opleiding) zijn meer ontevreden over het overheidsbeleid dan mensen met een sterkere positie.

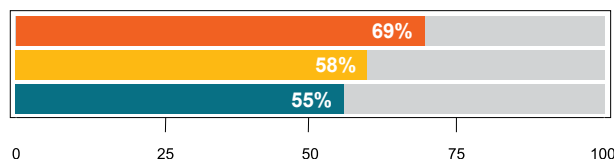

Het RIVM heb ik niet zoveel vertrouwen meer in, ze zeggen het één en vervolgens het ander. Overall vind ik dat de minister-president het niet slecht doet.

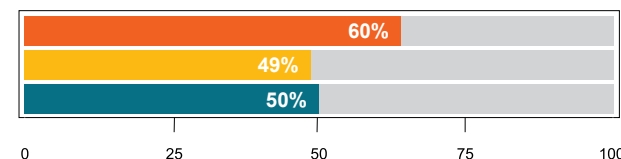
Respondent

PERCENTAGE MET (VEEL) VERTROUWEN IN...

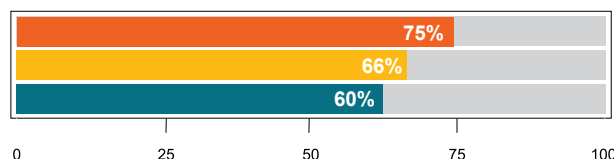
APRIL JULI NOVEMBER

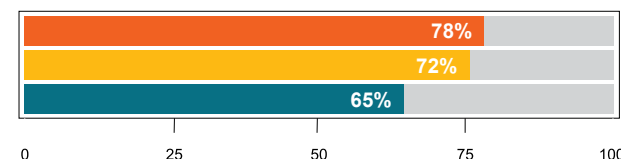
LANDELIJKE OVERHEID

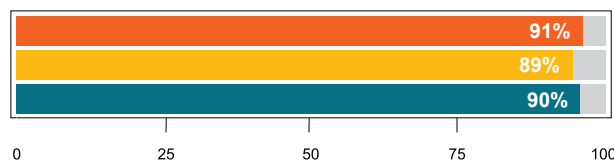
LOKALE OVERHEID

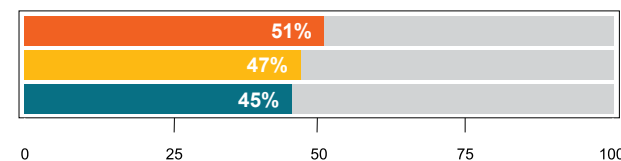
RIVM

GGD

HUISARTS

MENSEN ALGEMEEN

NOG STEEDS VEEL BEREIDHEID ELKAAR TE HELPEN

Er is nog altijd een grote bereidheid om elkaar te helpen als dat nodig is door COVID-19. Een derde van de respondenten biedt momenteel hulp aan familieleden. Ruim 50 procent doet dat nog niet, maar zou het zeker doen als het nodig is.

De bereidheid elkaar onderling te helpen is sinds april niet gedaald, en landelijk zelfs licht toegenomen.

De bereidheid anderen te helpen is groter bij familieleden en vrienden dan bij burens en onbekenden.

Sommige respondenten ervaren minder solidariteit in hun buurt: sinds corona ervaart één op de tien respondenten toegenomen overlast. Dit ligt in de drie grote steden nog hoger.

Positief dat er in het begin een soort van samenhangsgevoel was, een soort solidariteit naar elkaar toe. Negatief dat veel mensen nu voor hun eigen pleziertjes lijken te gaan.

Respondent

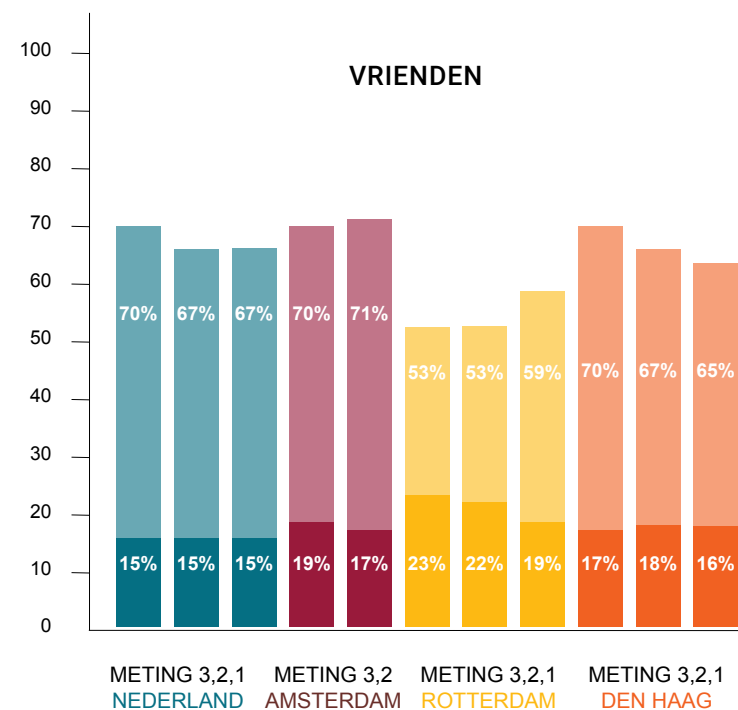
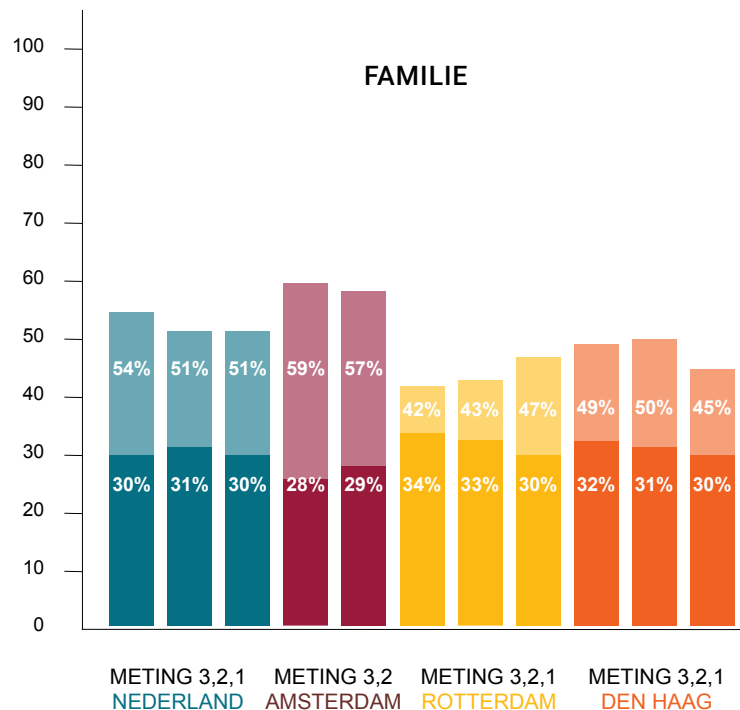
PERCENTAGE
DAT HULP
GEEFT
VANWEGE
CORONA

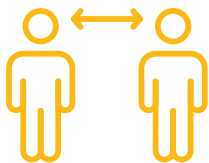
IK GEEF AL HULP

BEN ZEKER
BEREID HULP
TE GEVEN

MEER RISICOGEDRAG: MINDER MIJDING VAN SOCIALE CONTACTEN

Voor de overgrote meerderheid van de respondenten (tot 90 procent) zijn de hygiënemaatregelen van het RIVM nog steeds de norm.

Maatregelen die zich richten op het beperken van contacten worden een stuk minder nageleefd. In vergelijking met april geven veel minder mensen aan zoveel mogelijk thuis te blijven, thuis te werken of sociale contacten te vermijden.

Het aandeel respondenten dat zegt dat ze zich aan de 1,5-meterregel houden is opvallend hoog, maar tegelijkertijd zeggen veel respondenten dat mensen in hun buurt zich er niet streng aan houden (niet in grafiek opgenomen).

Terwijl de dreiging en de maatregelen in november in veel opzichten leken op die in april, is het gedrag van veel respondenten nu minder risicomijdend dan in april.

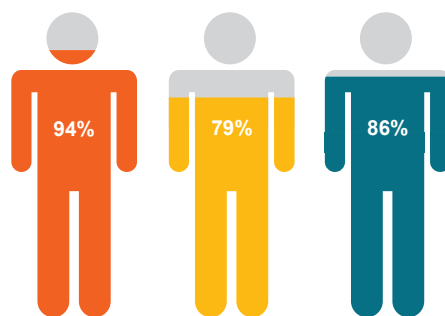
Ik ben soms te dicht bij mijn zeer bejaarde moeder, maar ben dan ook haar mantelzorger, soms kan het niet anders.
Respondent

● APRIL ● JULI ● NOVEMBER

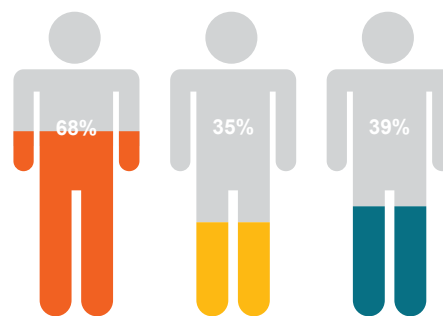
PERCENTAGE DAT HET (HELEMAAL) EENS IS MET DE STELLINGEN

GEEF IK GEEN HANDEN MEER

HOUD IK ANDERHALVE METER AFSTAND

VERMIJD IK FACE-TO-FACE CONTACT

WERK IK ALLEEN VANUIT HUIS

OVER HET ONDERZOEK

Deze infographic is gebaseerd op het rapport **De verdeelde samenleving: De maatschappelijke impact van COVID-19 in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam & Nederland (december 2020).**

AUTEURS

Godfried Engbersen, Marianne van Bochove, Jan de Boom, Jack Burgers, Tom Etienne, André Krouwel, Jeroen van Lindert, Katja Rusinovic, Erik Snel, Paul van Wensveen, Toine Wentink

ONDERZOEKSPROJECT

Het onderzoek De maatschappelijke impact van COVID-19 is mogelijk gemaakt door een subsidie van onderzoeksprogramma COVID-19 van ZonMw.

EERDER VERSCHENEN STUDIES

G. Engbersen et al. (april 2020)

De bedreigde stad: De maatschappelijke impact van COVID-19 op Rotterdam.

K. Rusinovic et al. (mei 2020)

Berichten uit een stille stad. De maatschappelijke impact van COVID-19 in Den Haag.

G. Engbersen et al. (september 2020)

De heropening van de samenleving: De maatschappelijke impact van COVID-19 in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam & Nederland.

Op basis van dit onderzoek verschijnen ook working papers en de podcast Studio Corona. Deze zijn beschikbaar op: www.impactcorona.nl

Vormgeving:

Margo Westgeest multimedia design
DigitaleDiva

SAMENWERKING

